Ч. 19. Pocztowa należytość opłacono ryczałtem. Львів, неділя 6. травня 1928. Рік XXX

Виходить що тижня в неділю.

Адреса редакції і адміністрації: „Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.

Телеф. Редакції: 29-41.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ҐАЗЕТА

Орґан Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., четвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодинокe число коштує 20 сот.

Телеф. Друкарні: 29-26.

Добра наука на будуче.

Всі то добре знаємо, що якби ввесь український нарід під Польщею пішов був до виборів одною спільною лавою й одним фронтом, то навіть при теперішнім крайно несправедливім виборчім праві й при всіх виборчих штучках ми таки замісць трийцяти кількох булиб здобули бодай 60—70 мандатів. Але так не сталося. Чому? Тому, що наш нарід в багатьох випадках послухав ріжних сельробівських московських платних служак, ріжних радикальних крикунів, а то й звичайних хрунів-хлібоїдів, і розбив одну тверду стіну національну на дрібні шматки, через що сам себе ослабив.

Споміж цих національних руїнників найбільша вина паде на радикалів. Бо до сельробів ми і так не можемо мати жадних претенсій. Вони явно кажуть, що хочуть завести в нас комуну і зробити з нас більшовиків. Отже кожен чоловік знає, що приступаючи до сельробів, він мусить відречися і потоптати ногами наш національний блакитно-жовтий стяг, а душу записати червоній жидівсько-міжнародній ганчірці. Але радикали? Вониж, кажуть, якісь націоналісти. І не хочуть, аби ми так само стали жидівськими комуністам воду носити, як носять всі наші нещасні брати на Рад. Україні. І виступають радикали проти комуністів... Чомуж нема радикалів в одному національному таборі і чому вони плентаються як замотиличена вівця між національним і інтернаціональним табором, не знаючи самі, чого хочуть і не знаючи, куди їм вже раз нарешті пристати?

От возьмім сойм. Ми ніколи не обіцювали нашому народови золотих гір, ані *не обманювали його, що в польському соймі дібємося основної зміни нашого теперішнього положення.* Всякий розумний і чесний чоловік зміркує, що такі обіцянки булиб брехнею і мантійством. *Бо повного визволення ми можемо діждатися тільки в нашій власній, рідній хаті.* Але ми все казали, що навіть тепер під Польщею і в польському соймі ми можемо: 1) дуже часто недопустити, аби теперішнє наше положення перемінилося на гірше і 2) здобути від часу до часу для українського народу якусь полекшу або якусь користь. *І то не як якусь ласку або милостиню, бо їх ми не потребуємо, але як належне нам право, котрого можемо домагатися з тої рації, що платимо державі грубі мілiони податків і даємо їм рекрута.* І справа стоїть так, що цих немаловажних для нас успіхів ми моглиб добитися і в польському соймі. Але, очевидно, тільки тоді, якби ми в ньому мали відповідну чисельну силу і творили *одну велику залізну лаву.* Але всі знають, що так, на жаль, не є.

І вийшла стара історія. Тоді, як треба пискувати, молоти язиком, гавкати на націоналістів і розбивати нашу спільну народню єдність, словом: робити руїнницьку, Каїнову роботу, тоді повно всюди радикалів і повно ріжних сельробівських ватажків. Але як треба справді чорне на білім виказати перед світом нашу кривду і поневолення, як треба сказати, що нам належиться, чого ми жадаємо, або як треба працювати, тоді нема нікого з цих „народніх оборонців“, що то як циган на ярмарку вихвалювали свій крам перед виборами. Всю ту роботу мусить робити Український Соймовий Клюб і посли нашого Українського Національно-Демократичного Обєднання. Як зрештою всюди на усіх ділянках нашого національного життя: в Просвітах, в Рідній Школі, в кооперативах, в спортових, культурних, економічно-господарських і добродійних установах. Тай ще радикальні ґазети нападають з цього приводу на наш Клюб. Бо, видко, радикалам здається, що їх послів вибрав нарід для паради, от на те, щоби від часу до часу перетряслися там і назад до Варшави і вифасували кождого місяця пенсію. Інакше, коли сойм так нічого не значить і нічого не варта, як радикали пишуть по своїх ґазетах, не знати: пощо взагалі вони ставали до виборів? Покищо ціла радикальна робота в соймі скінчилася на тому, що на першому засіданню радикальні посли вмішалися до *комуністичної* галабурди, замісць *демонстраційно* не показуватися на салі, коли там був теперішний уряд, наслідком чого голову радикального клюбу д-ра Льва Бачинського побили, аж мусів його боронити Український Соймовий Клюб. А недавно цей сам д-р Бачинський від імени радикалів виголосив на буджетовій комісії таку смирну і таку „порржондну“ промову, що її сміло, якщо бувби в соймі, мігби був виголосити і давний партійний товариш Бачинського — хрунь-хлібоїд Данилович.

З цього для нашого нарду ось яка наука: Ми мусимо освідомлювати заблуканих, томних і збаламучених, мусимо орґанізуватися, мусимо *понад голови радикальних і сельробівських вожак* дійти до широкої народньої маси і чи сойм буде тревати пів року, два роки чи пять — так приготовитися, аби при слідуючих виборах розбити в пух і прах всіх киринників і інтернаціоналістів. Бо тільки тоді буде з нами рахуватися Польща і цілий світ.

З виборчої статистики.

Виборча статистика, себто числа голосів, які впали при виборах на поодинокі партійні листи, а також загальний процент голосуючих на всі листи у відношенню до повного числа управнених, це для кожного народу найкращий мірник не тільки його партійного зріжничкування, але також мірник загальної громадської виробленості, а тим самим зрілости державницької думки і культури. Чому процент всіх голосуючих в німецьких селах Познанщини, Поморя чи Горішнього Шлеську був такий недалекий до 100, а в деяких темних закутках Бойківщини чи Волині досягав ледви 50, цього не тяжко догадатися. Дивлячись на виборчу статистику, на загальний процент голосуючих в даному селі, можемо зразу пізнати його культурний рівень, а розділ голосів на поодинокі партії вказує нам виразисто його внутрішне обличчя. Так само й з цілим народом.

Переглядаючи статистику сімох східно-галицьких округів (без міста Львова), кидається нам в очі в першій мірі те, що найвищий процент голосуючих після округів був 80.7 проц. а саме в перемиському окрузі. Дальші округи йдуть за собою в цьому порядку: округ Тернопіль 80.6 проц., округ Стрий 77.4 проц., округ Золочів 75.6 проц., округ Львів 74.6 проц., округ Станиславів 73.5 проц., округ Самбір 73.4 проц. Отже на 100 управнених до голосування не голосувало у Сxадній Галичині 20—27 людей. Це число в порівнанню до 5—10 неголосуючих німців надзвичайно велике і принесло нам українцям дуже великі втрати в мандатах.

На сім виборчих округів Східної Галичини (без міста Львова) здержалося від голосування 590.809 управнених. Є це число, яке перевисшає на кількадесять тисяч загальне число голосів на листу число 18, що, як знаємо, вибрала зі Сх. Галичини 21 послів. Коли приписати тільки 60 проц. з того числа здержаних голосів українцям, то наша втрата через недбалість, лінивство, брак почуття громадянського обовязку і державницьку невиробленість виносить приблизно 10 послів українців зі самих окружних лист.

Хто є ці люде по наших селах, які здержувалися від голосування? Пригляньтеся їм в свойому окруженню, та побачите, що це люде найтемніші, найменше свідомі, неужиті ніколи до ніякого громадського діла. Вони не є ні членами читальні, ні Сільського Господаря, ні кооперативи, ні ніякої іншої освітної чи економічної установи в селі. Це люде, які жиють на світі на те, щоби їсти і спати, так з дня на день аж до смерти. І ось тому вибори є найліпшим мірником культурности кожного села. Чим більше валяється в селі таких „гнилих колод“, як називав їх Шевченко, тим гірше свідоцтво для села, тим дійсно низший його рівень. Порівнайте виборчі статистики поодиноких дooколичних сіл і переконаєтеся, що це правда.

Мусимо ствердити, що були у нас села, які давали 95—96 проц. голосуючих (напр. Стриганціпов. Товмач). З повітів найкращий процент голосуючих виказав повіт Стрий — 85.7 проц., з того 53.2 проц. на листу ч. 18. Найкращий процент голосуючих виказували на загал ті села і повіти, яких населення йшло однозгідно, нерозєднано голосувати на листу УНДО. Це найкращий доказ, що Укр. Нац. Дем. Обєднання не прийшло на села вперше підчас виборів для аґітації, а мало за собою довголітню тяжку, орґанізаційну працю з боку людей на місцях.

Які висновки на будуче? Нам треба конечно позбутися інертних, байдужних до національного і громадянського життя одиниць. Розрухати, освідомлювати, притягати і зацікавлювати культурними, а з тим і національними питаннями усіх громадян села, не обмежуючися на вибраний гурток свідоміщих громадян. Скермувати освітну працю в читальні так, щоби вона силою втискалася в найглухіші закутки села і в найбільше заскорузлі мозки. Перед нами цілий безмір праці. Завданням тої свідомішої частини села є перейти до активної праці серед своїх односельчан.

Положення українського народу під Польщею.

З промови пос. д-ра Ст. Барана виголошеної на засіданню сойму дня 30. березня 1928 р.

Висока Палато! Від імени Українського Посольського Клюбу заявляю, що зі засадничих причин будемо голосувати **проти** предложеного закону про бюджетову провізорію.

Теперішний уряд піддержує у відношенню до українського народу цю саму політику, яку вели попередні уряди. Під цим оглядом все остало по старому. Ба, що більше, теперішний уряд відноситься в царині культурній, господарській й політичній до українців далеко гірше як уряди давніші.

Звертаю увагу перш усього на політичну діляянку. Всупереч зі законом про повновласти і всупереч з конституцією теперішний уряд цілком скасував навіть цей марний остаток б. галицької краєвої автономії, яким був т. зв. **Тимчасовий Самоврядний Виділ у Львові.** Проти цього безправного зарядження уряду запротестували не тільки українці але одноголосно і сам Виділ, котрий, треба знати має польську більшість. Тимчасовий Самоврядний Виділ ще перед кількома місяцями вислав до Варшави меморіял, в якім доказував, що в інтересі цілого населення краю є задержати істнування Самоврядного. Виділу аж до хвилі, коли повстане нове самоврядне тіло вищого ступня. Але уряд не послухав цього голосу і переказав владу у воєвідських автономних установах — воєводам, а у повітових автономних установах — старостам. Ми шануючи саму ідею самоврядування, були за тим, щоби це самоврядовання, навіть у цій лихій формі, в якій воно істнує від половини XIX віку, бо від 1886 р., істнувало в Галичині далі. Але і уряд, не числячися з волею цілого населення краю, себто з волею не тільки українців але і поляків і жидів, як я вже згадав, зліквідував Самоврядний Виділ і тепер приступив до ліквідації другої части самоврядовання: **повітових виділів.** Таким чином, самоврядовання в Галичині перестало істнувати. Замість вибраних представників населення — правлять в воєвідській автономії воєводи, а в повітових автономічних установах — старости.

Теж загально всім відомо, що теперішний уряд дуже довго зволікав у Сх. Галичині з відновою **громадського самоврядування,** хоча ще чотири роки тому тодішний міністер внутрішних справ п. Кернік заявив був, що переведе нові вибори до всіх старих громадських рад. Чотири роки треба було ждати на ці вибори, а між тим по наших громадах гуляли всілякі комісарі. Вкінці вибори до громадських рад у Сх. Галичині переведено, але проте більшість наших українських громад ще далі позбавлена цього самоврядовання, бо там, де ради громадські вибрано згідно з волею населення, вони не можуть уконституоватися і зверхности громадські не урядують. Це було подиктовано виключно політикою теперішнього уряду, який не хотів допустити, щоби навіть ця найнища сфера самоврядування, ця найнища сфера льокальної політики, знайшлася в руках украніського населення.

Дальше звертаю увагу, що теперішний уряд **пресовим декретом** наложив каганець на наші уста. Ми, українці, відчуваємо цей декрет найболючіше, бо нам звязано руки і нашу пресу постійно конфіскується, руйнуючи її матеріяльно.

Так само в ділянці **орґанізації адміністраційних і судових властей** уряд станув на становищі, що воєвода і староста мають бути абсолютними панами на своїй території. Це очевидно відбивається уємно на політичному житті, а зокрема на житті політичному українського населення. Сформовано орґанізацію судових властей і відповідний декрет вийшов нежданно. А прецінь справа є так важна, що передовсім законодатні тіла повинні були мати у ній рішаючий голос. Уряд випередив намір сойму і задекретував справу, котра дуже глибоко врізується в культурне і суспільне життя цілого населення.

Розписуючи **вибори**, теперішний уряд поставив собі за ціль знищити непольські народи або т. зв. національні меншини. З цього місця стверджую, що ціла політика панів воєводів і центрального правительства варшавського мала у відношенню до нас характер цілком неґативний. Коли вчера п. д-р Марек тут цілком слушно ствердив, що уряд видав воєводам, старостам, постерункам поліції і цілому рядові державних інституцій приказ працювати виключно для „одинки", то з лавок лівиці, а навіть з лавок скрайньої правиці, падали заміти, що теперішний уряд підчас виборів знасилував елементарнеп раво, недопускаючи, аби воля населення знайшла свій висказ у виборі таких послів, яких хоче населення. З цього місця стверджую, що воєвода, старости разом з поліцією надужили свого становища, активно працювали, як звичайні аґітатори в користь цеї частини палати, котра хоче відограти ролю лейбґвардії теперішнього уряду. Коли отже відчула це правиця і лівиця, то ми, репрезентанти народу поневоленого, ще більше це відчуваємо. Вибори переведено в спосіб нечуваний і неможливий у іншій культурній державі. Я був свідком виборів передвоєнних часах за часів Австрії. І там ділися надужиття, але у такій мірі і у такій формі, як тут перед місяцем чи перед двома місяцями в часі останньої виборчої кампанії, таких махінацій виборчих там не було і вони мали місце може колись в угорській державі.

В **культурній ділянці** становище теперішнього уряду є гірше від цього, яке займали попередні уряди. Теперішний уряд ліквідує рештки нашого українського шкільництва. Уряд робить репресії супроти товариств. Звертаю увагу Високого Сойму, на факт, що перед кількома тижнями зліквідовано в кількох повітах волинського воєвідства освітні читальні „Просвіти".

Так само в **господарській** царині теперіший уряд не дбає про інтереси населення тих територій, що їх замешкує український нарід.

Що торкається політики **кольонізації і осадництва,** то теперішний уряд продовжує стару політику. Українські господарські інституції не одержують жадних кредитів і те все, що діється, може діється в іншій формі, як перед травневим переворотом, форма може здається бути лагіднішою, делікатнішою, але сама суть справи остала та сама, а стверджую, не тільки та сама, бо сталася ще гіршою. З цього місця обвинувачую це правительсво за ті всі насильства, котрих воно допустилося протягом останніх 2-х літ на українському народові. Супроти цього становища, негідного культурного правительства, становища, котре йде навіть в розріз з тими законами, що їх видала сама польська держава, ми, представники українського народу, не можемо зайняти іншого становища, як тільки цілком неґативне, тому, що правительство супроти народу українського, супроти його стремлінь, супроти його елементарних потреб займає в цілости неґативне становище.

З тих причин, ми, Український Клюб, будемо голосувати проти закона про бюджетову провізорію. (Оплески на лавах національних меншин.)

З польського сойму.

ОДНОГОДИННЕ ЗАСІДАННЯ.

Засідання польського сойму, скликане на день 24. квітня, тревало всего одну годину. Полагоджено на ньому кілька формальних справ, як припинення судових кроків проти кількох послів (ухвалено видати судови тільки двох) та відіслано до комісій 276 президентських розпорядків. Опісля відчитано наглий внесок Українського Клюбу про урядову *поміч на засіви для населення Підкарпаття, яке в минулому році навістила повінь.*

Наглість внеску доказував *пос. Луцький.* Він домагався кредитової допомоги для закупна збіжа на засіви заораних озимин і забезпеки штучними навозами, а далі здержання платности давних засівних кредитів. Ця допомога має бути розділена справедливо. Наглість внеску принято одноголосно і його відіслано до земельної комісії. Є це великий успіх Українського Клюбу, що став правдивим речником потреб українського хліборобського населення.

Відіслано до комісій ще цілий ряд внесків, після чого маршалок назначив найблище засідання на 15. травня ц. р.

В БУДЖЕТОВІЙ КОМІСІЇ.

А тимчасом праця послів перенеслася до соймових комісій, що приготовляють законодатній матеріял для повного сойму. Найважніша з них є буджетова комісія, де вже 23. квітня рано дебатовано над буджетом *міністерства земельних справ.* Міністер Незабитовський означив видатки на хліборобські справи сумою звиш 46 міліонів, а доходи 11 і пів міл. і подав урядовий плян діяльности на цей рік. В дискусії над цим пляном забрав перший голос український посол *Луцький* і своїми виводами викликав серед поляків сильне враження. Він зазначив, що сума потрібна міністерству хліборобства виносить не цілих 2 процент всіх видатків у буджеті Польщі, що є чистою хліборобською державою, коли в Німеччині, де хлібороби творять 35 проц. населення, той сам буджет виносить 3 проц. загальної суми державних видатків. На наших землях із 80 проц. малоземельного хліборобства нема парцеляції, а є тільки польська кольонізація. Одиноким виходом для українського хліборобства є інтензифікація (поступова господарка) при допомозі держави, однак на це не заноситься, як видко із смішно малого буджету міністерства земельних справ. Зазначивши, що Польща відступаючи від творення заповіджених державних збіжевих запасів, здала дрібного рільника на поталу збіжевих спекулянтів, промовець представив кредитову політику державних банків супроти українського населення, а зокрема української хліборобської кооперації. Наведені приклади цеї політики щодо Маслосоюза і Союза збуту худоби, який польська політика остаточно добила, викликали велике враження. Стихійну творчість українського народу в ділянці хліборобської кооперації, яка опирається тільки на власних силах українського малоземельного населення, змалював бесідник так, що слухачі не виходили з дива. Сильно протестував посол Луцький проти штучного творення станиславівським воєводою „звйонзків рільничих", що мають політичні цілі. Українська хліборобська кооперація не домагається державних субвенцій, тільки рівноправности в кредитовій політиці державних банків. Про українське хліборобське шкільництво Польща зовсім не дбає, так що українські інституції мусять власним коштом удержувати школи, що мають на меті хліборобську освіту. Промовець обговорив подрібно стан годівлі худоби на українських землях, представив домагання українського садівництва і полонинної господарки, і вкінци зажадав негайної помочи українському населенню на засів, стверджуючи, що при укладі буджету міністерства хліборобства поляки забули, що в межах їх держави живе 6 міліонів українських хліборобів.

Буджет міністерства хліборобства принято з деякими поправками на збільшення допомоги рільництву та на меліорації. З черги приступлено до розгляду буджету *міністерства промислу і торговлі.* Сам референт признав, що торговельні відносини Польщі в останньому році сильно погіршилися, а до того приходять нові трудноші за границею наслідком конкуренції сусідних держав. Вивіз товарів з Польщі упав страшенно, зате зростає ввіз, наслідком чого загрожена фінансова справа держави. Після приняття торговельно-промислового буджету з незначними змінами приступлено до розгляду буджету*міністерства земельних реформ.* В дискусії забрав між іншими український посол *д-р Баран,* який в довшій промові остро запротестував проти польської кольонізаційної політики. Він зазначив, що при виконуванню земельних реформ в Польщі висувається національний елемент замісць економічного і це викривлює цілу справу. З поділу землі має право користати українське і білоруське населення в далеко більшій мірі, ніж польське з огляду зубожіння, а так не діється. Ми вважаємо міністерство земельних реформ міністерством воюючим. Приватну парцеляцію тільки в користь польських поселенців вважаємо насильством на українськім селянині,який інакше як шляхом дорогого купна землі добути не може. Промовець виказав односторонність у виконуванні земельної реформи, що перемінилось в осадництво, подібне до пруської кольонізаційної політики. При кінци своєї промови зажадав зчеркнення з буджету 200.000 зол. на безворотну допомогу для військових осадників на українських землях і счеркнення півтораміліонового кредиту для них. На жаль за внеском посла Барана голосували тільки українські делеґати.

Промова пос. Барана викликала серед польських членів комісії велике невдоволення. Вони пробували боронити польської кольонізаційної політики на сході а міністер земельних реформ Станевіч заявив отверто: Тепер Польща виконує лише свою історичну місію на Сході і не думає її переривати!

На дальших засіданнях буджетової комісії принято буджети міністерства комунікації (шляхів) і міністерства почт і телеграфів.

БУДЖЕТ МІНІСТЕРСТВА ЗАКОРДОННИХ СПРАВ.

В дискусії над буджетом міністерства заграничних справ промовляв іменем Українського Клюбу пос. *д-р Д. Левицький.* Він назвав польську заграничну політику імперіялістичною і тому шкідливою. Видатки на всякі диспозиційні фонди, вишрубовані до суми 11 міліонів, є для населення руйнуючими. Промовець запротестував проти назви *Росія,* уживаної польським урядом у відношенні до Києва і Харкова. Українці мали вже тоді свою державу (в 1917 р.), коли поляки ще стогнали під чужим ярмом. Нині українці входять у склад федеративної радянської републики. В кождому разі міста Київ і Харків є центрами України, а не Росії. Стара Росія безповоротно розпалася вже 1917 р., а якщо вживати того старого імени, то тимсамим правом могли би анґлійський, французький чи німецький буджетовий прелімінар містити під рубрикою „Росія" видатки на своїх представників у Варшаві чи Гельсінґфорсі.Дальше порушив пос. Левицький невідповідне трактування українських політичних і неполітичних еміґрантів польськими заграничними консулятами. Спеціяльно зручно вишукував собі польський консуль у Кошицях як причину відмовлення українцям віздових віз до Польщі. Для нього досить було, щоби за візою приходив українець. Промовець ілюструє поведінку кошицького консуля конкретними примірами відносно д-ра Деркача і д-ра Панкевича. У звязку з тим зголосив демонстративний внесок на счеркнення кошицькому консулеві 1000 зол.

УКРАЇНЦІ І БІЛОРУСИ У СОЙМ. КОМІСІЯХ.

Щоби вможливити невеликим чисельно Українському Клюбови, клюбови українських радикалів і білоруському клюбови участь у комісіях, ці клюби обєдналися формально під назвою Українсько-Білоруський соймовий Клюб. На цій основі українці і білоруси отримали відповідну скількість місць у комісіях. У буджетовій комісії заступлений д-р Ст. Баран, д-р Ст. Біляк і д-р Лев Бачинський. В адміністраційній комісії Вол. Целевич, Ів. Заваликут і Єреміч (біл.). В комунікаційній комісії Михайло Струтинський і Юхневич (біл.). В конституційній комісії Ів. Блажкевич, Серг. Хруцький і д-р Бачинський. У комісії охорони праці Ант. Максимович, Вол. Зубрицький, Семен Жук (рад.). В комісії відбудови краю Ів. Заваликут, Ів. Власовський (рад.) і Альбін Степович (біл.). В комісії суспо. опіки о. прал. Куницький, о. Ганушевський, Шекерик-Доників (рад.). В освітній комісії Серг. Хруцький, Мілена Рудницька, І. Великанович. У правничій комісії д-р В. Загайкевич, д-р Ладика (рад.). В комісії промислу і торговлі Ст. Кузик, Клим Стефанів (рад.). Земельної реформи: О. Луцький, д-р Ст. Баран і д-р Осип Когут (рад.). В комісії публ. робіт Ів. Ліщинський, Вол. Кохан і д-р Ладика (рад.). В земельній комісії Ост. Луцький, Гр. Тершаковець, Ол. Вислоцький, Мик. Роґуцький (рад.). В комісії закорд. справ д-р Дм. Левицький і Дм. Паліїв та Павло Каруза (біл.). В еміґраційній комісії д-р Дм. Левицький і д-р Вол. Загайкевич. В земельній комісії о. прал. Куницький. В петиційній комісії д-р В. Загайкевич. У комісії боротьби з дорожнею пос. Ант. Кулик і Шекерик-Доників (рад.). В комісії публ. здоровля Лавр. Серветник. Наслідком порозуміння із жидами в комісії торг.-промисловій трете місце відступлено жидам, зате Жид. Клюб відступив своє місце Українському Клюбови в зем. комісії. Наслідком порозуміння з німцями в двох комісіях, а саме в морській комісії відступлено місце німцям, зате німці відступили своє місце Українському Клюбови в еміґр. комісії.

ВНЕСКИ Й ІНТЕРПЕЛЯЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО КЛЮБУ.

Посли Українського Клюбу зголосили у соймового маршалка такі інтерпеляції: Пос. *Луцький* в справі виборчих зловживань в окрузі 52. Пос. *Дм. Левицький* в справі злобного неприноровлювання приписів з боку скарбово-податк. уряду в Раві Руській. Пос. *о. Куницький* 1) в справі нескорого полагоджування тернопільським воєвідством протестів проти виборів гром. ради в Климковичах (Збараж), 2) в справі гром. комісаря Ст. Глушка. Пос. *Целевич* у справі сторонничого і нескорого полагоджування тернопільським воєвідством і старовством з Бережан протестів проти виборів в цілому ряді громад пов. Бережани. Пос. *Вислоцький* 1) в справі забрання із зораних піль гром. Соколівка (Золочів) вузькоторової залізниці, 2) в справі неістнуючих із часів світової війни початкових шкіл у пов. Броди та невідповідного поведення в школі учителя Меч. Творидли в селі Кадлубиська пов. Броди. Пос. *Кузика* в справі безправного виключення із 7-кляс. школи в Книгиничах ученика Мик. Маркова. Пос. *Великанович* у справі неслушного накладання ґрунт. і маєткового податків з причини браку ґрунт. катастру в пов. Турка. Пос. *Кузик* 1) у справі нелеґального переведення виборів у гром. Кочелиці, 2) в справі безправного використання ставу в Задвірю пов. Рогатин. Крім того зголошено спільно такі внески: в справі негайної допомоги на поправу озимин і засівів на дрібн. сел. господарствах (принято як вище), 2) в справі законного устійнення правної самостійности христ. громади в Бориславі, 3) в справі припинення карно-суд. поступовання проти кількох послів.

В буджетовій комісії найшлися три внески Українського Клюбу, а саме: 1) про негайну допомогу дрібному хліборобству трьох галицьких воєвідств; 2) про довгореченцеві кредити для знищених підчас війни громад гусятинського повіту; 3) про відшкодування для власників ґрунтів, які стратили по думці рижського мира. Реферувати ці внески в буджетовій комісії буде пос. д-р Ст. Баран.

Брешіть, але добре.

В передостаннім (32) числі „Громадського Голосу" радикали подали брехливо хід першого засідання варшавського сойму той ще покликуються на свідоцтво свого партійного голови д-ра Льва Бачинського. Справа була така: Перше засідання сойму у Варшаві відбулося дня 27. березня ц. р. На цім **святочнім** засіданню мав відчитати „віддучне" письмо президента маршалок Пілсудський і т. д. Щоби задемонструвати наше становище до держави, наш Український Клюб рішив на цю **нараду не йти.**

І напевно поступив правильно, як цього вимагає честь нашої нації. **Про своє рішення наш клюб день наперід повідомив радикалів і радикали обіцяли також не йти на нараду.** Але по своєму звичаю, в останній хвилині **зробили інакше** і як голова нашої партії д-р Дм. Левицький подає в святочному числі нашого орґану: **„радикальні посли пізно в ночі повідомили нас, що візьмуть участь у святочному відкритті сойму, але причин такого свого рішення не подали і не сказали, як будуть поступати на першім засіданню".** Справді потім радикали пішли на нараду, там вмішалися в комуністичну галабурду, наслідком якої вийшов побитий і арештований пос. Лев Бачинський, так, що щойно на інтервенцію нашого голови випущено його на волю.

Тепер радикали відбріхуються і закидують нашому голові брехню, твердячи, що д-р Лев Бачинський повідомив самого ундівського голову і то в присутности „свідків", що радикали йдуть на перше засідання. Або хто із нас коли казав інакше? В цитованій вище статті стоїть чорне на білому, що так дійсно було, але радикальний орґан благоразумно не пише: **коли це сталося?** Отже хто пускає у світ вигадки: ми, чи д-р Бачинський з „Гром Голосом"? Панове дуби радикальні: брешіть, але добре!

І п. Васильчук крутить носом.

В газеті „Селянський Шлях", що виходить в Холмі як орган посла Павла Васильчука, в ч. 14 (50) з 14-го квітня ц. р., появилася передовиця п. з. „Виборчі підсумки". В цій статті лається провід нашої партії за те, що, мовляв, він не допустив до створення одноцілого національного фронту при останніх соймових виборах, а через те спричинив нашу програну на північно-західних землях (Холмщині, Волині, Поліссю і Підляшу). В статті є теж багато теревенів про те, як то „Ундисти вибиралися в погоню за волинськими мандатами", як змусили п. Васильчука вступити до бльоку 18-ки і т. п.

Яка-би корова мичала, а яка мовчала — п. Васильчук! Певне Вам не відомо, що Укр. Нац. Дем. Обєднання **перше дало почин і візвало всі нац. українські політичні партії створити при виборах один спільний виборчий бльок.** Чи ми винуваті в тому, що радикали не пішли по лінії **спільного** інтересу цілого нашого народу, **розбили** його для своїх вузько партійних цілей і розбиттям спільного національного фронту спричинили втрату найменче 15 мандатів? Ми мусіли зачати працювати і не могли ждати, аж поки радикали надумуються, або не надумаються вступити до бльоку. І досвід пої казав, що ми правильно поступили, бо виявилося, що радикали взагалі не хотіли спільного фронту, а тільки про людське око вдавали, що того хочуть, та вічно крутили то сюди то туди.

Питаємося п. Васильчука: хто із галичан, а зосібна хто з нашої партії, вибирався „в погоню за волинським мандатом"? Таке твердження є нічим іншим, тільки безсовісною брехнею і клеветою. Зате п. Васильчукови слід булоб тямити, що тепер він сидить в соймі тільки з ласки галичан, які взяли його

на спільну листу бльокову 18-ки, хоча „партія“ п. Васильчука показалася на Холмщині Підляшу і Волині величезною нулею і не принесла 18-ці майже жадних голосів. Колиб п. Васильчук мав почуття сорому, він повинен зректися свого мандату в користь галицького кандидата з нашої лісти, бо є вибраний галицькими голосами наших партійців, а не своїх однодумців, яких, як виходить, стільки, що кіт наплакав... Ми випрошуємо собі подібні лайки і неоправдані закиди зі сторінок підголоска п. Васильчука!

Новий орґан Обєднання.

Обнова „Української Громади“ в Луцьку.

В Луцьку обновилось видавництво часопису „Українська Громада“, що перестав виходити перед соймовими виборами з причини хитрих друкарських махінацій, влаштованих, як відомо, опікунами виборчого бльоку одинки. „Свобода“ старалась навіть одним своїм числом виручити „Українську Громаду“ в її завданню супроти волинського громадянства, бо „Українська Громада“, будучи органом української національної думки, спиралась все на прогромі національного обєднання.

З відновою свойого видавництва становище „Української Громади“ сильно зміцнилось наслідком обєднання з тижневником „Нарід“, що виходив під редакцією п. Волод. Островського у Варшаві. Замісць цих двох часописів виходить тепер тільки „Українська Громада“, що стала вже явним орґаном Українського Національно-Демократичного Обєднання для всіх українських північно-західних земель — Волині, Холмщини, Полісся і Підляша. Головним її редактором став п. Волод. Островський, відомий український письменник і тому є надія, що „Українська Громада“ стане тепер важним чинником в національнім освідомленню українського громадянства цих земель та в орґанізації під прапором Українського Національно-Демократичного Обєднання.

Обновленій редакції бажаємо як найкращих успіхів у її важкій праці на народній ниві, так буйно зарослій сельробівськими та всякими іншими дикими бурянами.

Земельні заворушення в Синевідську вижнім.

Наказний комісар роздарував громадське майно. Протест громадян. Поліція проти населення. Бійка і масові арешти.

Минув вже час виборів до громадських рад і кожде село поволі отрясається з памяток наказної комісарщини. Так як після війни говорено „москалі забрали“, так тепер по громадських радах є поговірка: „це ще за наказного комісаря пропало“. І справді кожде село має якусь памятку по тій примусовій комісарщині, а вже найбільшу памятку має мабуть село **Синевідсько вижне,** повіту Сколе. Там наказний війт подарував самовільно 25 морґів громадського поля місцевому польському ксьондзови. Селяне внесли проти цього протест до воєвідства, однак цей протест, як то звичайно буває в таких випадках, застряг в Станиславові і досі остав без відповіди. Також нововибрана громадська рада уневажнила і відкликала це самовільне рішення комісаря.

Тимчасом у вівторок, 24. квітня вийшли двірські плуги орати тих 25 морґів подарованого поля. Довідавшися про це, селяне вийшли цілою громадою на поле і заборонили орати, опираючися на тім, що їх протест ще не вирішений. Польському ксьондзови прийшла зараз на допомогу місцева і повітова поліція, яка в ночі з 24. на 25. квітня ц. р. перевела в селі **масові арешти селян.**

На другий день виїхали на поле знову плуги, але одночасно вийшов і нарід, щоб недопустити до роботи. Знайшлась також поліція і **почала людей бити. Богато осіб побито, між іншими дві жінки дуже тяжко.** Пішли далі масові арештування. До села стягнено з повіту поверх 40 поліціянтів, приїхав сам строства, що керує особисто „успокоюючою“ акцією і завів у селі справдішний воєнний стан. Досі **є арештованих поверх 60 осіб.** Покищо орку на спірнім поли припинено.

До українських послів приїхала із Синевідська виж. делеґація за ратунком. Як довідуємось, до Синевідська виж. виїхав уже посол Остап Луцький, щоб інтервеніювати на місці, а також українська парляментарна репрезентація поробила відповідні заходи у Варшаві.

Катастрофа невроженю на Поділлю.

БЕЗНАДІЙНИЙ СТАН ЗАСІВІВ. ПОМІЧ КОНЕЧНА.

З Поділля повідомляють, що стан озимих засівів представляється там катастрофально. На це склалось кілька причин перш усього осінню сніг впав на незамерзлу озимину, що потягнуло за собою випріння засівів, особливо пізніших. В березні сніг стаяв, але замісць весняного дощу прийшли сильні морози, що доходили до 20 ст. Ц. і тоді замерзла решта озимини, особливо пшениці. Місцями, напр. в Тернопільщині, до загальної катастрофи чимало причинились миши.

З огляду на спізнену весну (ще не всюди скінчена сійба вівса) збір в осени заповідається дуже зле і з тим явищем вже нині повинні рахуватися міродайні чинники, а наша парляментарна репрезентація повинна припильнувати, щоби околицям, навіщеним неурожаєм, уряд прийшов з допомогою в осени ц. р. не тільки в формі відписання податків, але щоби доставлено господарям насіння, для переведення осінних засівів.

З політичної орґанізації.

Повітовий Зїзд в Надвірній.

Дня 22. квітня ц. р. відбувся в Надвірній Повітовий Народній Зїзд в орґанізаційних справах. **На зїзд приїхали також** сенатори: Галущинський і Черкавський. Голова політичної орґанізації **д-р** Николайчук отворив наради і подав до відома дневний порядок, ставлячи на першому місці звідомлення з дотеперішної діяльности Української Соймової Репрезентації. Цю справу зреферував сен. **Галущинський.** Зібрані вислухали з увагою реферату, в якому кинено чимало уваг на тему політичної орґанізації і політичного виховання народу. Сен. **Черкавський** вияснив у свойому рефераті шкоду, яку несе український нарід, в першу чергу селянство від того, що у цілости не дало своїх голосів на лісту Національно-Демократичного Обєднання. Шкода із цього виявилась вже при голосуванню над бюджетовою провізорією. Після звідомлень вибрано нову Повітову Управу з головою д-ром Николайчуком. Кожда громада повіту вислала до Управи одного відпоручника. У дискусії принято однодушно внесок д-ра Барусевича на одобрення дотеперішної діяльности ураз з висказанням довіря Українському Соймовому Клюбови. Вкінці сен. Черкавський збирав від приявних зажалення, відомости про зловживання, головно матеріяли, що відносяться до громадських і соймових та сенатських виборів.

З просвітної орґанізації.

Загальні Збори Філії „Просвіти“ в Надвірній.

Дня 22. квітня ц. р. відбулися в Надвірній загальні збори філії „Просвіти“. Голова філії інж. Д. Цибрівський склав звідомлення з діяльности. 26 засідань виділу, три анкети для читалень, люстраційні поїздки, освітні та народні свята, курс крою і шиття — що відносяться до діяльности виділу. Касове звідомлення подає 3846.32 зол. приходу, і 3829.18 зол. розходу. Видїлови ухвалено абсолюторію. — Зміст освітної роботи і способи її ведення подав в обширнім рефераті голова Т-ва „Просвіти“ **М. Галущинський.** Реферат дуже основний, повний практичних думки освітної роботи та навязував наш освітний рух до такогож руху у инших народів і на Великій Україні. Приявні навказівок, рисував історичний розвиток городили референта довгими, невмовкаючими оплесками.

Після реферату вибрано новий виділ з дотеперішним головою на чолі, вибір якого перейшов аклямаційно. При точці внесків прийшло до сутички з сельробом М. Боечком зі Стримби. І як всюди, так і тут сельроб старається розбивати та розкладати українське орґанізаційне життя. Не ідея, але якась стихійна злість та ненависть до всього говорить з бесідника. Він видить усюди уводження політики в освітню роботу. Тільки не у себе. Для нього не істнує нішо, а тільки „комісарщина“ головного виділу. Не дивниця, що всі піднесені заміти треба було рішучо повернути в сторону інтерпелянта. Знову один дальший факт, який вказує, що вкінці треба рішучо ставити справу, де мається до діла з інтернаціональними чинниками. Нехай вони творять, як хочуть, власні орґанізації, а не розбивають наші українські національні установи.

Посольські справоздавчі віча.

Пос. Ол. Вислоцький на Підкарпаттю.

Дня 8. квітня ц. р. відбулося справоздавче віче в селі **Гвоздець, повіт Турка.** Віче відкрив о. Грушкевич, реферував посол Олексіндер Вислоцький. Присутніх на вічу було около 300 селян, які одобрили орґанізаційний плян, намічений послами Обєднання в краю.

Дня 10. квітня ц. р. відбулося посольське справоздавче віче в селі **Галівка повіт Старий-Самбір.** Реферував посол Ол. Вислоцький. Село відтяте від світа, до міста і залізниці коло 6 миль гірської лихої дороги, так, що аґітація виборча там не доходила і жадного віча там не було, однак майже ціле село голосувало на листу ч. 18. Громада свідома, має гарну читальню і кооперативу, тому зібрані з вдячністю вислухали звіту з діяльности своїх послів в соймі і в краю.

Благодать з неба.

Вулканічний попіл в Галичині.

В ночи з 26. на 27. квітня ціла Галичина була заскочена дивним явищем: Сильний східний вітер приніс дивні сіро-жовті і червонаві хмари, з яких став сипатися дрібний темнобрунатний попіл, що вкрив цілий край тонкою на 1 міліметер верствою. В деяких сторонах, як на Покуттю, Поділлю і в Радехівщині ця верства була грубша, бо доходила до 3 центиметрів. Якийсь час падав дощ, що змішаний з попелом перемінився в брудну масу. Одночасно в повітрі було чути запах спаленини зі згарища.

В першій хвилі це небувале явище викликало серед населення велике занепокоєння. Стали кружити ріжні слухи **і толки про небезпеку, яка грозить краєви.** Оповідали про вибух вулькану і то десь недалеко, в Румунії, коло Камянця Подільського, а навіть в самій Галичині. Пішла чутка, що десь в Тернопільщині, коло Дроганівки запалася земля і т. п. Інші знову пояснювали, що горить нафта в Бориславі і звідси пішла саджа на весь край. Ті, що читають ґазети, лучили це явище із землетрясенням на Балкані, де став вибухати якийсь вулькан тощо. Однак згодом стверджено, що нігде в Европі не чувати про вибух вулькану. Аж забрали голос в тій справі професори політехніки, які розслідили науково загадочний попіл і рішили, що попіл є справді вульканічного походження і складається із заліза, кремінія, потасу і т. п. Є це спорошкована лява, що походить з якогось вулькану на далекім Сході а може з вулькану Кракатав коло Австралії, що розпочав недавно свою діяльність. В 1883 р. цей вулькан вибухав так страшно, що подібний попіл обсипав був цілу земну кулю довкола. Учені пояснили дальше, що теперішний попіл походить мабуть з давнійшого вибуху, бо вибухові хмари підносяться часом на кільканайцять або й кількадесять кільометрів в гору і цілими тужнями а то й місяцями несуться з вітрами, заки опадуть десь на землю. То певне, що цим разом вульканічний пил прийшов із сходу. Попередного дня перетягла сильна буря над Радянською Україною і посипала тим самим попелом всю Наддніпрянщину і Румунію. На Буковині впав зливний дощ, що перемінився в болото.

Але найважнійша річ в тій справі на кінци: вульканічний попіл є знаменитим штучним погноєм. Де він впаде, там буває чудесний урожай. Околиці коло вульканів є напричуд урожайні. Отже тішмося, що якийсь вулькан змилосердився і над нашою нещасною країною. Шкода тільки, що ця благодать з неба прийшла на наші вимерзлі озимі засіви, яким вже й вульканічний попіл не поможе.

Воздушними шляхами

Лети понад океани.

Нарешті чоловікови удалось стати паном не тільки на землі і воді, але й в повітрі. Штука літання довела до того, що чоловік перелітає з Европи до Америки і на відворот, понад гори, понад моря й океани, а навіть понад бігун. Майже одночасно, як німецький літак „Бремен“ перелітав з Европи (з Ірляндії) понад Атлянтійський океан до Америки, американський летун, капітан Вількінс з пор. Чельзоном перелетів літаком з півострова Аляшки в Америці понад північний бігун і осів на островах Шпіцберґен (на півночи від Европи). Лет тревав 21 годин. Вількінс ствердив зі своїм товаришем, що на північнім бігуні нема ніякої суші тільки ледовате море, і таким чином заперечив донесенням попередних відкривців бігуна, будьтоби там була якась земля. Перший перелетів понад північний бігун тому два роки американець Бірд, а другий норвежський летун Амундзен Тепер капітан Вількінс заповів лет понад полудневий бігун, хоч це вже дуже трудна штука, бо довкола цього бігуна нема так близько землі як на півночи.

Увага світа звернена тепер знову на лети. На північний бігун вибирається бальоном італійський ґенерал Нобіле, а з Европи до Америки мають відлетіти понад Атлянтійський Океан літаком два польські офіцири, Ідзіковський і Кубаля.

Новинки.

— **Перед 1. мая** львівська поліція завважала, як пишуть польські ґазети, велике оживленя серед комуістів, що приготовляються до вуличних виступів. Одної ночи переведено ревізії в ріжних домах і арештовано 30 комуністів. Між іншими арештовано Іллю Калятинського (з робітничої лівиці), Мих. Дурделку (Єдність сель. робу), Мих. Заяця, Козьму Пелехатого, Мел. Голінатого (Сельроб. лівиця і інших. Арештовано також 12 членів співацького товариства „Муза“.

— **Поширення нашої кооперації на Волинь.** Українське кооперативне тов. „Маслосоюз“, що так широко розвивається в Галичині, відкриває свій відділ в Луцьку, перший на Волині. Відкрита тамже філія „Народньої Торговлі“ розвивається дуже гарно, а зачувати, що філії „Народньої Торговлі“ мають повстати незабаром в Рівнім і Пінську.

— **Залізниця Львів-Луцьк.** З днем 15. **мая ц. р.** дістанемо безпосереднє залізниче получення з Луцька. Нова залізнича лінія повстала через продовження лінії Львів-Стоянів. Мають бути пущені в рух три потяги денно.

— **Зміна воєводів.** Дотеперішний львівський воєвода Борковський має бути перенесений на становище воєводи в Познани. Воєводою у Львові стане посол Войтіх Ґолуховський, що зрікся свого посольського мандату.

— **У страха очи великі.** З приводу вульканічного попелу, що впав у нашому краю, кружили в ріжних сторонах неімовірні сплетні. В Драганівці пов. Тернопіль обнизилась, мовляв, земля на просторі 3 км., а в Бірках Великих 300 метрів кв. запалось у землю, причім одна хата піднялась вгору. Із заходу доносять, що десь коло Лежайська росте земля на добу два метри в гору, а люди надіються вибуху вулькану. Все те розумієтся витвір буйної уяви наслідком переполоху. Учені запевнюють, що ціла Галичина належить до найспокійніших полос землі, де навіть землетрясення бувають дуже рідко, а про вулькани прямо смішно думати.

— **Вибух ґранати.** В селі Бонарівці пов. Стрижів знайшли хлопці ручну ґранату і занісши до хати, стали вибирати з неї порох. Із старших не було нікого. Нараз ґраната почала шипіти і хлопці зі страху кинули її за скриню, а самі почали втікати. Ще не вспіли вибігти з хати, як настав вибух. Одного 14-літного хлопця тяжко ранило, так, що за кілька годин він умер, а трьох хлопців лекше. В хаті повилітали всі вікна, поспадали всі образи, скриню розірвало і подерло всі плахти, що були в середині.

— **Смерть ґенерала Вранґля.** В бельгійськім місті Брукселі помер російський ґен. Вранґель, відомий з протибільшовицької війни в роках 1919 і 20. Після невдачних спроб ґенералів Колчака, Юденіча і Денікіна ратувати давні російські порядки висунувся на перед протибільшовицького руху останній ґенерал Вранґель. Однак катастрофа, яка постигла так звану добровільну армію Денікіна, була так велика, що й Вранґель не міг вже нічого вдіяти. З останками своїх військ він подався на Крим, а звідси на кораблях переправився на Балкан, головно до Сербії, де пробував орґанізувати дальше збройну силу проти більшовиків. Приневолений до виїзду, подався аж до Бельгії. Є чутка, що його отроєно заходами тих, кому на тім залежало. Діло ґен. Вранґля на еміграції

має продовжувати ген. Кутепов, його найблищий співробітник.

— **Бандитизм.** В селі Руданцях пов. Львів стрілив хтось вечером до господаря Івана Ярини, як стояв коло своєї хати, і ранив його тяжко. Ярина перевезений до львівського шпиталя умер.

— **За вбивство товариша.** Парубка Василя Проця з Тенятиск засудив трибунал присяжних суддів у Львові за вбивство свого товариша Івана Мельника на 8 літ тяжкої вязниці.

— **Хто убитий?** В лісі коло Рясни руської пов. Львів найдено трупа убитого чоловіка у віці коло 25 літ. Справою занялася судова влада.

— **Офіцир убийником.** Підпоручник артилерії Антін Заленський зрубав шаблею на вул. Пекарській у Львові свою наречену Йосифу Іжевську. Поліціянти, яких він також покалічив, скували його в кайдани і відставили до військової вязниці. Причиною злочину була месть за те, що дівчина хотіла з ним зірвати.

Страшна катастрофа на Балкані.

Землетрясення в Болгарії і Греції.

Історія не знає другого такого землетрясення, яке навістило тепер Болгарію і Грецію. Воно треває вже два тижні, повторяючись що кілька день і перемінило величезні простори краю в руїну. Болгарські міста Чірпан, Борисовград, Стара Загора, Гасково і Філіпополь цілком знищені. В декотрих із тих міст не остався ані один цілий будинок. Населення повтікало на поля і боїться приступити до давніх осель, бо земля трясеться дальше. З людей згинуло досить мало, всього кількасот осіб, бо нарід повтікав завчасу з домів, перестрашений голосним підземним гуком, подібним до грому. Кількасот тисяч осіб лишилось без даху над головою. Нещастя побільшилось ще й через те, що почали падати зливні дощі, від яких виляли ріки. Багато сіл щезло зовсім з лиця землі, або позападалися або пропали під водою. Шкоди величезні, бо землетрясення йде в найбогатших сторонах краю, що є центром болгарського тютюнового промислу. Болгарське правительство оголосило воєнний стан, бо потворилися ватаги грабіжників, що грабують знищені міста і села.

Одночасно навістило землетрясення Грецію (на південь від Болгарії). Найбільше знищене місто Коринт, де ні один камінь на камени не остався. Ціле місто перемінилося в купу каміння. Подібна доля постигла сусідні місцевости. Земля в ріжних місцях позападалась глибоко а коло міста Місолюнґі серед багон утворився вулькан, що серед гуку підземних громів викидає маси болота і води в повітря.

В Болгарії і Греції повстали ратункові комітети а анґлійські та італійські кораблі спішать з поживою і ліками до навіщених нещастям країн.

Під цілим Еґейським морем (між Грецією і Малою Азією) тряслася також земля, наслідком чого на воді зірвалися бурі, що кидали кораблями об кораблі. Вчені кажуть, що землетрясення буде тревати цілий місяць май, загрожуючи особливо полудневу Европу.

Перехід від зимової до весняної паші.

Зі зміною пори року міняється часто і паша для звірят. А тому, що зміна того впливає на звірята відємно, треба бути обережним теж зі зміною паші. Нагла зміна паші має звичайно лихі наслідки і то головно тоді, коли іде в парі зі зміною погоди. Звичайно коні дуже часто з весною западають на золзи і інші недуги, рогата худоба легко простуджується, а лихі обяви бачимо у безрог а навіть у дробу.

Передусім більшу увагу треба звернути при вигоні звірят на пасовисько. Худоба стояла дотепер в теплій стайні і стала більш вразливою на холод, вітер, дощ і т. д. Нагла зміна стайні на пасовисько може мати найгірші наслідки. Передусім простудження виступають у звірят слабо збудованих і зле віджививаних. Тому перший соняшний день не повинен бути заохотою до вигону, але треба заждати, доки не огріється земля і не настануть цілком теплі дні без снігів, приморозків і т. д. Зразу найліпше виганяти худобу на пасовисько на кілька годин пополудні, а щойно по кількох днях можна переходити до повного пасовиська. Охорона звірят перед дощами, холодними вітрами, як також мухами причиняється богато до здоровля звірят і до лекшого переходу до змінених обставин життя. Взявши під розвагу, що звіря стояло цілу зиму увязане в стайні, не повинноси його на пасовиську увязувати, бо це лише мука. В перших днях добрий прохід і свіжий воздух значить більше, чим сама трава. Бо зелена свіжа трава може легко зашкодити, а свіжий воздух і рух лише піддержує здоровля.

Господарі, які не мають можности вигнати своєї худоби на пасовисько, повинні випустити її принайменше на обійстя. Довге перебування в стайні через зиму, без свіжого воздуха, руху, спричинило слабий обіг крови, зменшення справности і відпорности передусім туберкульози (сухіт). Свіжий воздух і рух навіть кілька годин денно на обійстю скріпить значно цілий орґанізм і підготовить звірину сповняти як слід свої задачі. Тим самим зменшиться кількість недуг а підвисшиться дохід худоби.

В зимі діставала худоба варені бараболі зі січкою, сіно або солому. Через таку пашу заживні орґани стали більше вразливими. Як у рогатої худоби так і у коней, заміна пареної паші і сухого сіна, на свіжу, може навіть змерзлу траву, викликує ріжні недуги заживних орґанів, здуття, у коней кольки. Всі внутрішні недуги з весною мають свою причину у зміні паш. Тому лише постепенне призвичаювання худоби на весняну пашу із задержанням паші зимової охоронить худобу від неодної недуги, а господаря від таких втрат, як зменшення молочности у коров, кільбкоднєвих недуг у коней і страту робочих днів, а деколи навіть і цілої штуки. Як чоловікови по довшій недузі не даємо їсти відразу мяса, бараболь або фасолі, так і худобі по перебутій зимі не можна давати відразу трави, чи іншої зеленої паші. Такого господаря, що береже своєї господарки, бережеться всяка біда.

ДО ІНВАЛІДІВ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.

Інваліди б. австрійської та російської армії, що живуть під Польщею та з якихнебудь причин не одержують державної ренти, повинні у власному інтересі повідомити про це наше Товариство. *Подати докладно:* імя і прізвище, адресу (місцевість, почта, повіт), в якій армії та коли став інвалідом, який відсоток утрати працездатности признала австрійська чи там російська військово-лікарська комісія, чи зареєстрований в ПКУ як інвалід та чи ставав перед польською комісією і чому не одержує ренти. Зібраний матеріял передамо Українській Парляментарній Репрезентації, яка поробить заходи в справі виплати рент. Військово-інвалідських документів нам не висилайте. Зголошуйтеся листовно. Не посилайте рекомендованих (заказних) листів, тільки звичайні. Адресуйте по українськи (тільки назва Львова має бути польська поруч української). На жаль, богато інвалідів зголошується, не подаючи докладних дат, які повище вичислено. Такі зголошення безвартісні.

Українське Краєве Товариство Опіки над Інвалідами, Львів, вул. Руська 3. II.

Нові книжки й видання.

ЖИТТЯ І ЗНАННЯ, ілюстрований популярно-науковий журнал, видаваний тов-ом „Просвіта“, ч. 8 містить: В піднебесних просторах. Потреби соціольоґічної освіти для ґромадянства. Смертна кара. Гаївки у Львові. Де находиться і як добувається нафтяна ропа? Вікові дерева. Іван Франко в часі своїх університетських студій. На Камчатку, спомини з подорожі. Бурсак, повість. Журнал „Життя і Знання“ редаґований старанно і може служити великим помічним засобом для всякої освітної роботи. Дає велику поміч і при особистій самоосвітній праці і для самоосвітних гуртків та їх інструкторів. Адреса редакції: Львів, Ринок ч. 10.

СВІТ, ілюстрований півмісячник, ч. 7. Святочний випуск „Світу“ визначається ріжнородним змістом та інтересними ілюстраціями. Адреса редакції: Львів, вул. Руська ч. 3.

ДОПИСИ.

ГЛЕЩАВА, П. ТЕРЕБОВЛЯ. (**Надужиття при виборах**). Наше село належало з давна до свідоміщих сіл Теребовельщини. До парляментарних виборів ми приготовлялися і здавалося, що вислід виборів буде корисний, хоч найшлися в селі одиниці, які розбивалися за „одинкою“. Та все таки виборчий вислід був для нас несподіванкою, бо одинка дістала аж 327 голосів, хоч самих голосуючих поляків не було більше як 150. І булоб село на віки покрилося неславою, якби ціла справа не вияснилась при сенатських виборах. А саме завважано тоді, що член комісії Стефан Куштра, поляк, коверти, які одержував від свідомих гримадян українців, спритно кидав поза урну, а зате щілиною, яка була з боку урни, впихав свої коверти. До кінця виборів наш муж довіря вже добре дививcя йому в руки, тож Куштра стратив рахунок підкинених карток і так при обчисленню нараховано 164 карток з одинкою, та взагалі карток було о 35 більше як відданих голосів. Щоби не допускати до скандалу, комісія (зі самих поляків і наших двох перевертнів) хотіла тих 35 голосів подарувати 18-ці, однак наша сторона не згодилась, лиш ті голоси заквестіонувала. В тій справі внесено протест до окружної виборчої комісії, а до прокураторії скаргу на шахраїв. — Очевидець.

СПРИНЯ, ПОВ. САМБІР. *(Справа громадської ради).* В громаді Сприня панує ще досі наказний війт, а нововибрана м. р. громадська рада ще досі не уконституовалася. Вибір громадського уряду відбувся вправді ще в вересні м. р., однак внесеного проти цього вибору протесту воєвідство досі не полагодило. І не спішно їм, бо старий війт і стара рада це майже виключно люде, які у всьому йдуть проти інтересу громади, яку репрезентують. Наразі старий громадський уряд ліквідує громадське майно(продав усі ліси, які мала громада) і тому не хоче уступити новому. Де закони? Де конституція? *Н.*

СЕРЕДНЄ СЕЛО, ПОВ. ЛІСКО. *(Винятї спід права).* В нашім селі не було ще досі виборів до громадської ради. Війт Іґнаци Сабік, поляк, урядує вже пять літ і своїм шовінізмом переслідує українців на кожному кроці. Найбільше переслідувань зазнали наші селяне з приводу акції шкільного плебісциту. Цілий матеріял в справі терору підчас шкільного плебісциту передано до правної оборони при „Рідній Школі“. Селяне Середного села звертаються отсим за помічю у компетентних чинників і наших послів.

СЛОБІДКА ГОРІШНЯ, ПОВ. БУЧАЧ. *(Вічний війт).* По великих трудах і по кількох уневажненнях добилося вкінці наше село затвердження виборів і дня 5. січня ц. р. вибрано війта, заступника і асесорів. Хоч вибір був одноголосний, староство в Бучачі досі не затвердило його і до сьогодні урядує у нас наказний комісар, який господарить по своїй вподобі.

СЯНІЧОК, ПОВ. СЯНІК. *(Просвітний рух).* Дня 22. квітня ц. р. відбулися основательні збори читальні „Просвіти“ при участи делеґатів філії з Сянока, п. Василя Подубинського, що виголосив просвітний реферат. Промовляв також студент Біляпюк. До виділу вибрано самих селян, старших і молодших та одну дівчину. Ухвалено запренумерувати „Свободу“, „Сільський Господар“, і „Жіночу долю“. Для Лемківщини це важний здобуток, тому що ще недавно село Сянічок уходило за одну з московських твердинь. За ним повинні піти інші села, що дотепер блукають в темряві.

ФАЛИШ, ПОВ. СТРИЙ. *(З орґанізаційного життя).* Наше село починає орґанізуватись. В освітній праці ревно помагає нам наш священик. Завдяки його заходам може наше село похвалитися гарним народнім домом, де міститься кооператива й театральна саля. Дня 22. квітня ц. р. відіграв драматичний гурток при тов. „Сокіл“ драму „Мати наймичка“. Аматори грали добре і сама драма зробила враження на публику. Тогож дня відбулися загальні збори тов. „Сокіл“. Є надія, що праця піде, лише одно велике лихо у нас: не вся молодь гуртується! Гей, молоді юнаки, вставайте в ряди! Маєте кількох товаришів, що хотять працювати. Поможіть їм в їхній праці! *П. О.*

ОПОВІСТКИ.

ПОЗІР ГРОМАДЯНИ БУЧАЦЬКОГО, ПІДГАЄЦЬКОГО І СУСІДНИХ ПОВІТІВ!

В ночи з 3-того на 4-го квітня ц. р. пропала зі стайні Кипріяна Барана с. Прокопа, господаря в Савалусках п. Монастириська 6-літня кобила, ясно-каштанової краски, на чолі лиса, в 10-тім місяці жеребна, висока на 1 метр 50 цм., о гриві уложеній на лівий бік, та незначно збитім правім заднім клубі. Хто допоможе віднайти висше описану кобилу та вкаже справника крадежі, тому підписаний виплатить нагороду 10 дол. ам. Повідомлення слати на адресу підписаного, вище блище заподану. Кипріян Баран с. Прокопа. 1—3

ЗГУБЛЕНУ військову книжку виставлену через П. К. У. в Станиславові на імя Івана Белея з Пітрича отсим уневажнюю. 110 1-1

УНЕВАЖНЮЮ військову книжку виставлену через ПКУ в Стрию, на імя Іван Матюшків ур. 1886 р. в Ясениці Сільній, пов. Дрогобич, згублену 26. марта 1928. р в Дрогобичі. 2—3

Ширіть „Свободу“!

Ціни у Львові.

Збіже. Пшениця двірська 59, селянська 58, жито 52, ячмінь 45, овес 43, гречка 54, сіно прасоване 10, солома прас. 5·25.

Гроші. Доляр ам. 8·90, канад. 8·86.

ОГОЛОШЕННЯ.

Видає С-ка „Діло“, зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“. Львів, Ринок ч. 10.